

SUSILIFE-HANKKEEN JÄLKEEN: Edelleen kohti ihmisen ja suden rinnakkaiseloä

Kuva Katja Ronkainen

SUUNNITELMA LIFE-HANKKEEN JÄLKEEN

SusiLIFE-HANKKEEN JÄLKEEN: Edelleen kohti ihmisen ja suden rinnakkaiselo

Raportissa esitetään jatkosuunnitelma toimenpiteistä SusiLIFE-hankkeen (LIFE18 NAT/FI/000394) jälkeen, ja se on laadittu F1-toimenpiteessä: suunnitelman laatiminen LIFE-hankkeen jälkeen.

HANKKEEN TIEDOT

Nimi: Towards a better coexistence with wolves

Lyhenne: LIFE BOREALWOLF

EU koodi: LIFE 18 NAT/FI/000394

Hankealue: Suomi

Aloituspäivä: 01/10/2019

Lopetuspäivä: 30/09/2025

Projektin kesto: 72 kuukautta

Kokonaisbudjetti: 5.511.535€

EU:n rahoitusosuus: 3.017.647€

Yhteisrahoittajien osuus: 800.000€

Hankekoordinaattori: Natural Resources Institute Finland (Luke)

Hankekumppanit:

- Suomen riistakeskus
- Itä-Suomen poliisilaitos
- Metsähallitus (Luontopalvelut)
- Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri

Hankkeen verkkosivusto: www.susilife.fi

Yhteyshenkilö: Madeleine Nyman

Luonnonvarakeskus (Luke)

Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki

SUOMI

+358295322336

madeleine.nyman@luke.fi

Tämän raportin on laatinut SusiLIFE-hanke. Hankkeen edunsaajat ovat täysin vastuussa tähän raporttiin sisältyvästä aineistosta. Euroopan komissio tai CINEA ei ole vastuussa raportin sisältämästä aineistosta tai sen tietojen mahdollisesta käytöstä.

Sisältö

Tietoa hankkeesta	4
SusiLIFE-hankkeen merkitys ja vaikutukset.....	6
Susikannanhoitoon hankkeen päättymisen jälkeen kohdistuvat uhat	9
SWOT-analyysi	12
Suunnitelma LIFE-hankkeen jälkeen.....	14
Tuleva kehitys.....	26

Tietoa hankkeesta

Ihmisten kanssa samoilla alueilla liikkuvat sudet aiheuttavat huolta, pelkoa ja joskus koira- ja kotieläinvahinkoja. Suteen liittyy vahvoja näkemyksiä ja tunteita, ja erityisesti sosiaalisessa mediassa keskustelut kärjistyvät herkästi.

Suden asema Suomessa ennen hanketta:

- Susi oli luokiteltu Suomessa uhanalaiseksi lajiksi.
- Susikanta ei ollut luontodirektiivissä määritellyllä suotuisalla suojelutasolla.

Elinvoimaisen susikannan saavuttaminen on haastavaa, jos ihmiset eivät koe voivansa elää rinnakkain susien kanssa.

Suomen susikannanhoitoa ohjaa kansallinen susikannan hoitosuunnitelma, jota hallinnoi maa- ja metsätalousministeriö ja jota toteuttaa Suomen riistakeskus tiiviissä yhteistyössä muiden kansallisten ja alueellisten viranomaisten ja laitosten kanssa. Työstä suuren osan tekevät vapaaehtoiset, jotka samalla sitouttavat isoa osaa yhteiskunnasta mukaan kannanhoitoon. Kuluneiden 20 vuoden aikana kansallisen susipolitiikan tavoitteena on ollut susikannan kasvattaminen kohti suotuisaa suojelutasoa, tiedostaen samalla ihmisen ja suden rinnakkaiselon haasteet.

SusiLIFE-hankkeen yleistavoitteena oli parantaa susikannan tasoa pitkällä aikavälillä sekä saavuttaa ja turvata kannan pitkän aikavälin elinkelpoisuus Suomessa kehittämällä ja ottamalla käyttöön uusia työkaluja ihmisten ja susien rinnakkaiselon helpottamiseksi. Tavoitteena oli säilyttää Suomessa vähintään 25 lisääntyvää perhelaumaa (kansallisen kannanhoitosuunnitelman mukaisesti) ja varmistaa lisääntyvän kannan vakaus pitkällä aikavälillä. Lopullisena pitkän aikavälin tavoitteena on saavuttaa suden suotuisa suojelutaso parantamalla ihmisten ja suurpetojen rinnakkaiseloa.

Yleistavoitteiden saavuttamiseksi hankkeessa keskityttiin kolmeen erityistavoitteeseen:

1. **Yhteiskunnallisten jännitteiden vähentäminen** lisäämällä susien yleistä hyväksyttävyyttä lisääntyneen tiedonjaon ja parantuneen osaamisen kautta.
2. **Suden läsnäoloon liittyvien haitallisten vaikutusten (esim. pelko, koira- ja kotieläinvahingot) vähentäminen** ottamalla käyttöön tehokkaampia tapoja lieventää vahinkoja ja lisäämällä yleistä tietämystä sudesta (erityisesti maaseutuyhteisöissä).
3. **Työkalujen kehittäminen susikannan hoitoon, esimerkkinä susien laittoman tappamisen ehkäisy** ottamalla käyttöön eräpartio toimintamalli, työkalupakki luonnonvaraisten eläinten valvontaan ja toimintamalli partioinnin lisäämiseen erityisesti alueilla, joilla susilaumojen vaihtuvuus on korkea.

Lyhenteet

HTA	Hirvitalousalue
LUKE	Luonnonvarakeskus
MH	Metsähallitus /Luontopalvelut
MMM	Maa- ja metsätalousministeriö
PTR	Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistyö
PYH	Petoyhdyshenkilö (vapaaehtoinen, joka tarkistaa kansalaisten suurpetohavainnot)

Kuva Mari Tikkinen

SusiLIFE-hankkeen merkitys ja vaikutukset

Kuuden vuoden aikana hankkeessa onnistuttiin luomaan kustannustehokas geneettinen seuranta-järjestelmä, joka kattoi noin 90 prosenttia Suomen susilaumoista. Näin laaja kattavuus mahdollistaa tarkat arviot kannan kehityssuunnista, mikä on ratkaisevan tärkeää tehokkaan suojelun ja kannanhoidon kannalta. Hankkeessa otettiin myös aktiivisesti uusia vapaaehtoisia mukaan DNA-näytekeräykseen, mikä edisti avoimuutta ja vahvisti luottamusta paikallisyhteisöjen ja hallinnon välillä. Hanke viesti ennakoivasti näytekerääjien kanssa, jakoi heille tietoa näytteiden tuloksista ja pyysi palautetta seuranta-järjestelmästä. Tutkijoiden ja vapaaehtoisten välinen jatkuva vuoropuhelu on olennaisen tärkeää vapaaehtoisten sitouttamisessa. Vaikka poliittiset mielipiteet vaihtelivat hankkeen aikana ja susipoliittikka nostatti kiivasta keskustelua, seuranta-järjestelmän kattavuus säilyi hyvänä todennäköisesti juuri siksi, että hanke, osallistuvat organisaatiot ja sidosryhmät panostivat viestintään. Tämä osoitti vapaaehtoisen DNA-näytekeräyksen joustavuuden ja kestävyys vaihtelevassa yhteiskuntapoliittisessa ilmapiirissä, mikä muodostaa vankan perustan seuranta-järjestelmälle.

Vahinkojen ennaltaehkäisytoimien toteutus oli myös keskeinen osa hanketta. Käsittelemällä kotieläinvahinkoihin ja ihmisten turvallisuuteen liittyviä huolia hankkeessa pyrittiin vähentämään susien läsnäolon kielteisiä vaikutuksia ja edistämään rinnakkaiseloa. Tämän lähestymistavan myötä suojelutoimet voidaan sovittaa paikallisyhteisöjen tarpeisiin ja huoliin, ja se lisää todennäköisyyttä menestyä pitkällä aikavälillä.

Hanke paransi kahden paikallisesti toimivan, suomalaisen susikannan hoitoa kentällä tukevan vapaa-

ehtoiserkoston tilannetta. Petoyhdyshehenkilöiden (PYH) verkostolle tuotettiin päivitetty verkkokoulutuspaketti 1, joka sisälsi tietoa niiden tilanteiden hallinnasta, joissa suurpedot lähestyvät ihmisiä tai ihmisasutusta tai aiheuttavat tuhoja. Petoyhdyshehenkilöt ovat elintärkeä linkki reviderialueiden asukkaiden ja hallinnon välillä. Heidän osaamisensa, pätevyytensä ja viestintätaitojensa parantaminen on keskeistä tässä tehtävässä. Hanke tuki verkostoa tiedottamalla aktiivisesti vapaaehtoisten roolia ja petoyhdyshehenkilöiden vahvistamien susihavaintojen merkityksestä. Suurpetohavaintojen vuosittainen määrä pysyi yli 50 000:ssa huolimatta vapaaehtoisverkoston osassa maata kokemasta motivaation puutteesta suurpetopolitiikan muutosten jälkeen. Nämä alueet katettiin sen sijaan hankeorganisaatioiden henkilöstön havainnoilla.

Toinen tärkeä vapaaehtoisverkosto, susireviiriyhteistyöryhmät, laajentui uusille alueille susikannan levittäytyessä, ja olemassa olevat ryhmät jatkoivat toimintaansa koko hankkeen ajan. Kiinnostus revidiryhteistyöryhmien muodostamiseen ja ylläpitämiseen on merkki siitä, että ihmisen ja suden rinnakkaiselon parantamiseen tarvitaan paikallista lähestymistapaa. Hankkeen järjestämässä yhteisseminaareissa ryhmät pystyivät jakamaan keskenään hyviä käytäntöjä ja mielekkäitä toimintatapoja. Hankkeessa järjestettiin alueellisia seminaareja, joihin kutsuttiin mukaan sekä revidiryhteistyöryhmän jäseniä ja sidosryhmiä että tutkijoita ja viranomaisia.

Tavoitteena oli tarjota foorumi tietojen vaihtamiseen ja näkökulmien laajentamiseen. Tilaisuudet osoittautuivat hyvin suosituiksi, sillä kokoushuoneet olivat täynnä ja keskustelut aktiivisia.

1 Petoyhdyshehenkilöiden verkkokurssi (riista.fi)

Kuva Sami Säily

Hankkeen pyrkimykset vähentää susien laittomia tappoja Itä-Suomessa johtivat siihen, että epäilyistä luonnonvaraisiin eläimiin liittyvistä rikoksista ilmoitettiin viranomaisille aiempaa useammin. Myös lainvalvontaviranomaisten välinen yhteistyö lisääntyi. Eräpartion paikallinen läsnäolo Itä-Suomessa edisti kahden uuden susireviirin perustamista ja mahdollisesti vähensi myös laitonta toimintaa. Lisäksi aktiivinen sitoutuminen yhteisöön auttoi lieventämään ristiriitoja ja lisäämään luottamusta riistanhoito- ja lainvalvontaviranomaisiin. Tämä tapahtui järjestämällä henkilökohtaisia tapaamisia paikallisten kanssa, osallistumalla paikallisiin tapahtumiin ja viestimällä paikallisissa tiedotusvälineissä ja sosiaalisessa mediassa. Hanke osoitti, että erillinen eräpartioyksikkö voi merkittävästi tehostaa valvontaa, viranomaistyötä ja kansalaisten osallistamista sekä tarjota kustannustehokkaan mallin, jolla voidaan vähentää luonnonvaraisiin eläimiin kohdistuvia rikoksia.

Hanke auttoi osaltaan siinä, että susista käytävä julkinen keskustelu monipuolistui. Tavoitteena oli siirtää huomio pitkään jatkuneesta ”metsästys vastaan suojelu” -väittelystä vaihtoehtoihin ratkaisuihin sekä tuoda monipuolisemmin ihmisten ääniä ja näkemyksiä kuuluviin. Hankkeessa pyrittiin sidosryhmien vuorovaikutuksen ja viestinnän avulla vähentämään polarisaatiota ja vastakkainasettelua. Keskeistä oli tieteellisen tiedon, erityisesti suden DNA-analyysitulosten, tuominen kattavassa muodossa lähemmäksi kansalaisia tiedottaen tuloksista paikallisissa tiedotusvälineissä. Hankkeessa koros-

tettiin, että paikallisyhteisöjen huolenaiheet on otettava aidosti huomioon, ja niihin etsittiin ratkaisuja, joissa paikalliset tarpeet ja susien suojelu huomioitaisiin tasapainoisesti. Hankkeen aikana huoli kotieläinten turvallisuudesta susialueilla väheni ja kansalaisten asenteet muuttuivat yhä myönteisemmiksi sudensuojelua kohtaan.

Hankkeessa kehitettiin ja testattiin myös monilajisen kannanhoidon arviointityökalua (Management Strategy Evaluation, MSE)², jolla tuetaan päätöksentekoa luonnonvaraisten eläinten kannanhoidossa. Työkalun avulla käyttäjät voivat tutkia, miten eri suurriistolajit ovat vuorovaikutuksessa ekosysteemeissä ja miten kohdennettu metsästys ja muut kannanhoitoa koskevat päätökset voivat vaikuttaa monimutkaiseen ekosysteemiin. Näin voidaan edistää kokonaisvaltaisempaa ymmärrystä kannanhoidosta ja suojelusta. Vaikka työkalu itsessään ei suoranaisesti muuta kansalaisten asenteita susia kohtaan, se toimii tärkeänä koulutuksellisenä työkaluna kannanhoidon toimien vuorovaikutteisuudesta ja lopputuloksista. Työkalu voi helpottaa kompromissien tekemistä mahdollisissa kannanhoidon ristiriitatilanteissa. Yksi MSE-työkalun eduista on sen kyky lisätä avoimuutta ja tieteellistä ymmärrystä sidosryhmissä.

Hankeviestinnän tuloksia ja opittuja toimintamalleja kuvattiin Luonnonvarakeskuksen (Luke)³ laatimassa synteesiraportissa, jossa käsiteltiin ihmisen ja luonnonvaraisten eläinten välisten konfliktien hallintaa Suomessa. Ihmisen ja suden välinen kon-

² MSE-työkalun avoimen lähdekoodin malli (drive.google.fi)

³ Nyman, M., ym. (2025). Synteesiraportti: Luonnonvaraiset eläimet konfliktin osana – kokemuksia ja suosituksia. urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-051-0

Kuva Jaakko Alalantela

flikti on vain yksi monista vastaavista konflikteista, jotka haittaavat yhteisiä ponnisteluja luonnonvaraisten eläinten suojelemiseksi. Raportissa kuvataan ratkaisuja, jotka ovat tukeneet biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen ja elinkeinojen turvaamisen yhteensovittamista. Raportissa esitetään kehitysehdotuksia, joita voidaan käyttää ihmisen ja luonnonvaraisten eläinten välisten konfliktien ehkäisemiseen ja ratkaisemiseen. Siinä korostetaan vuorovaikutuksen ja yhteistyön tukemisen tarvetta ja vaaditaan vertaistukiverkostojen luomista. Lisäksi siinä ehdotetaan kannanhoidon tehokkuuden arvioinnissa käytettäväksi vahvaa monitieteistä tietopohjaa ja arviointivälineitä.

Kaiken kaikkiaan hanke on onnistunut edistämään Suomen susikannan pitkän aikavälin elinkelpoisuutta toteuttamalla tehokasta geneettistä seurantaa ja kehittämällä välineitä monilajiseen kannanhoitoon. Erilaisilla aloitteilla hankkeessa on otettu merkittäviä edistysaskelia ihmisten ja susien rinnakkaisen edistämisessä ja samalla vahvistettu suojelutoimia. Aloitteilla pyrittiin lisäämään kansalaisten hyväksyntää, lieventämään konflikteja ja parantamaan populaation seurantaa.

Tukemalla järjestöjen, tutkijoiden, vapaaehtoisten, poliittisten päättäjien ja paikallisyhteisöjen välistä yhteistyötä hanke on vahvistanut pohjaa, jonka varaan pitkän aikavälin susikannanhoidon ja susien suojelu voidaan rakentaa. Vaikka haasteita vielä riittääkin, hankkeen saavutukset luovat vahvan perustan jatkuville ponnisteluille vakaan ja hyvin toimivan kannanhoidon järjestelmän ylläpitämiseen. Jatkuvan tutkimuksen, sopeutuvan kannanhoidon ja yhteisöjen osallistamisen avulla Suomella on hyvät edellytykset varmistaa susikannan tulevaisuus ja tasapainottaa samalla ekologisia ja yhteiskunnallisia tarpeita.

Susikannanhoitoon hankkeen päättymisen jälkeen kohdistuvat uhat

SusiLIFE-hanke oli ensimmäinen laajamittainen aloite Suomessa, jossa viranomaiset ja tutkijat tekivät tiivistä yhteistyötä ihmisten ja susien rinnakkaiselon parantamiseksi. Vaikka hankkeessa saavutettiin merkittävää edistystä, susiin liittyvät yhteiskunnalliset ristiriidat ovat yhä olemassa. Tässä luvussa käydään läpi keskeiset uhat, jotka on yksilöity hankkeen aikana saatujen kokemusten perusteella, ja jotka haittaavat susikannan tehokasta hoitoa ja usein ristiriitaisten näkökulmien yhteensovittamista. Tiedoista saadaan pohja sille, miten eri organisaatiot voivat jatkaa tätä tärkeää työtä hankkeen päättymisen jälkeen.

Institutionaalinen epäsopevuus säilyy

Suomen susipolitiikan yleisenä haasteena on institutionaalinen epäsopevuus. Sitä voidaan kuvata tilanteeksi, jossa Suomen valtion politiikka ja hallinto, hallinnon rutiinit, luonnonvaraisten eläinten tutkimuksen lähestymistavat ja kansalaisyhteiskunnan elämäntavat eivät sovi hyvin yhteen. Koska arvot, tavoitteet ja valta-asetat vaihtelevat eri osapuolten välillä, on haasteellista löytää yhteinen tie, jonka koko yhteiskunta voisi hyväksyä. Tämä epäsopevuus aiheuttaa jatkuvia yhteiskunnallisia esteitä ja huolia, ja se on epäsuora mutta merkittävä uhka susikannan hoidolle ja susien suojelulle. Paikallistasolla suhtaudutaan epäluuloisesti hallintoelimiin ja niiden toimintaan, kuten kannanhoidon

tavoitteisiin tai tarkan arvion tekemiseen kannan koosta. Samaa epäluottamusta esiintyy myös alueellisella ja kansallisella tasolla ja jopa valtion organisaatioiden välillä, minkä vuoksi on hyvin vaikeaa päästä yksimielisyyteen susikannan suotuisasta suojelutasosta. Suotuisan suojelutason saavuttaminen ja säilyttäminen on näin ollen haasteellista, koska yhteiskunta ei seiso yhtenäisenä tavoitteen takana.

Kuten ennen hanketta, institutionaalista epäsopevuutta pidetään edelleen suurimpana ja erittäin todennäköisenä esteenä susikannanhoidon onnistumiselle Suomessa. Vaikka tämän riskin lieventämiseen ei ollutkaan suunniteltu erityisiä toimia, hankkeessa määriteltiin tiekartta, jonka avulla voidaan tehostaa hallintoelinten yhteistyötä ja parantaa virastojen välistä luottamusta. Hanke panosti myös viestintään ja läpinäkyvyyteen tavoitteenaan lisätä paikallistason ymmärrystä ja luottamusta susikannan hoitoon. Aloitteen tuloksena laadittiin virastojen välistä tulevaisuuden yhteistyötä koskeva puiteasiakirja. Se sisältää tiekartan, jonka avulla voidaan vähentää virastojen välistä institutionaalista epäsopevuutta. Suunnitelmaa pilotoitiin perustamalla uusia kansallisia ja alueellisia asiantuntijatyöryhmiä, joiden tehtävänä oli vaihtaa tietoa ja muodostaa yhteinen käsitys kokonaistilanteesta. Virastojen välisen yhteistyön tehostuminen ja avoimuus on todennäköisesti lisännyt luottamusta sekä virastojen välillä että hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välillä. Yhteistyö toimii yhteisenä perustana hallintojärjestelmän kestävyysparantamiselle, mikä vähentää riskiä institutionaalisen epäsopevuuden jatkumisesta.

Sidosryhmien tuen väheneminen, jatkuvat polarisoituneet keskustelut ja laittomat susien tapot

Muita merkittäviä toisiinsa liittyviä riskejä, jotka uhkaavat susikannanhoidon onnistumista Suomessa pitkällä aikavälillä, ovat 1) sidosryhmien sitoutumisen puute, 2) polarisoituneet keskustelut ja 3) jatkuvat laittomat tappamiset. Syvästi polarisoituneet näkemykset ja julkiset keskustelut erityisesti metsästykseen ja luonnonsuojeluun liittyvien ryhmien välillä ovat johtaneet siihen, että tärkeiden sidosryhmien, kuten Suomen Metsästäjäliiton, tuki on heikentynyt. Tämä kansalaisjärjestö edustaa kymmeniätuhansia pääasiassa maaseutuyhteisöistä tulevia kansalaisia, ja se muodostaa myös keskeisen osan luonnonvaraisten eläinten kannanhoitoon liittyvästä vapaaehtoistyövoimasta. Järjestön irtautuminen saattaa vaarantaa vapaaehtoisverkostojen motivaation ja vähentää kansalaisten suvaitsevaisuutta kannanhoitopolitiikkaa kohtaan. Kumpikin näistä ovat erityisen tärkeitä suden kansallisen kannanhoitosuunnitelman onnistuneen täytäntöönpanon kannalta.

Kolmas mainittu riski – susien jatkuvat laittomat tappamiset – on suora uhka susikannan elinkelpoisuudelle pitkällä aikavälillä. Tämän toiminnan motiivit ovat monimutkaisia, ja niitä on vaikea tutkia, sillä rikoksentekejiä ei juuri koskaan saada kiinni paikallisyhteisöjen hiljaisen tuen takia. Susia tapetaan laittomasti useista eri syistä, joista monet liittyvät pelkoon, taloudellisiin huoliin ja kulttuurisidonnai-

siin asenteisiin. Joskus laittoman toiminnan syynä on kotieläimiin kohdistuva uhka tai henkilökohtaiset metsästysintressit. Joissakin yhteisöissä kielteinen suhtautuminen susiin on juurtunut syvälle kulttuuriperinteisiin, joissa susia pidetään vaarallisina tai tarpeettomina saalistajina. Lisäksi taustalla on usein luottamus pula viranomaisten kykyyn tai halukkuuteen vastata paikallisten huoliin, mikä saa toiset ottamaan lain omiin käsiinsä. Myös tiukkojen suojelulakien vastustamisella on merkitystä, sillä toiset kokevat, että nämä säädökset rajoittavat epäoikeudenmukaisesti heidän oikeuksiaan suojella omaisuuttaan tai toimeentuloaan. Hyvin harvoin susien laitton tappaminen liittyy laajempiin luonnonvaraisiin eläimiin kohdistuviin rikoksiin. Lakisääteisestä suojelusta ja mahdollisista rangais- tuksista, kuten sakoista tai vankeusrangaistuksista, huolimatta laitonta salametsästystä esiintyy edelleen.

Näiden riskien torjumiseksi hankkeessa toteutettiin sidosryhmästrategia, joka edisti osallistavaa vuoropuhelua, paransi avoimuutta ja tuki vapaaehtoisten sitoutumisen säilymistä jopa kärjistyneen julkisen keskustelun keskellä. Paikalliset vapaaehtoiset tukivat erävalvontatoimia välittämällä tietoa ja vinkkejä sekä avustivat rohkeasti käyttäytyvien susien karkottamisessa pois pihoilta. Kohdennettu viestintä ja yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa auttoivat vähentämään jännitteitä ja pitämään paikallisver- kostot sitoutuneina.

Susien laittomaan vainoamiseen puututtiin ottamalla käyttöön eräpartio, vahvistamalla tutkinta- resursseja ja kehittämällä lainvalvontaviranomaisten valmiuksia. Hankkeen toimilla tuettiin poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen (PTR) yhteistyömallin kehittämistä edelleen ja mallin valtakunnallista käyttöönottoa. Tämä puolestaan parantaa tulevaisuudessa kustannustehokasta yhteistä valvontaa ja täytäntöönpanoa. Yleinen tiedottaminen lisäsi tietoisuutta luonnonvaraisten eläinten suojelusta ja luonnonvaraisiin eläimiin kohdistuvien rikosten seurauksista.

Sidosryhmien jatkuva osallistuminen on jatkossakin olennaista. Jännitteitä auttavat vähentämään se, että ylläpidetään avointa vuoropuhelua, otetaan paikallisia toimijoita mukaan suunnitteluun

Kuva Riitta Weijola

Kuva Jaakko Alalantela

ja päätöksentekoon sekä lisätään luottamusta ja avoimuutta susikannanhoidossa. Vakiintunut poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistyömalli ja tutkintaresurssit toimivat perustana pitkän aikavälin täytäntöönpanolle. Säännöllinen koulutus, tietojen jakaminen ja yleinen tiedotus vahvistavat järjestelmän resilienssiä entisestään.

Suuret muutokset muiden suurpetojen politiikassa ja kannanhoidossa takaiskuna susikannanhoidolle Suomessa

Susikannan hoito liittyy kiinteästi muiden suurpetojen (karhu, ahma ja ilves) kannanhoitoon Suomessa, sillä näitä lajeja koskevat melko yhtenevät lakisäädökset ja suojelutavoitteet, ja lajien vaikutukset suomalaiseen yhteiskuntaan ovat samantyyppiset.

Vaikka muiden suurpetolajien kannanhoito ei kuulu tähän hankkeeseen, niitä koskevat poliittiset päätökset ja oikeuskäytännöt vaikuttavat myös susikannanhoitoon, koska ne toimivat oikeudellisina ennakkotapauksina. Hankkeen aikana suurpetojen tiukasta suojelusta on annettu ennakkopäätöksiä, joissa kansalliset tuomioistuimet ovat noudattanut aiempaa tiukempaa tulkintaa luontodirektiivistä. Tämä sai aikaan sen, että ilveksen ja karhun kiintiö-metsästys lopetettiin poronhoitoalueen ulkopuolella, mikä puolestaan johti karhu- ja ilveskantojen lisääntymiseen. Sen seurauksena tietyt paikalliset toimijat alkoivat olla tyytymättömämpiä karhu- ja

susikannanhoitoon, mikä ilmeni paikallisten petoyhdyshenkilöiden ja DNA-keräysverkostojen vetäytymisenä tietyillä alueilla. Se taas vaikutti ilves-, karhu- ja susikantojen seurantaan. Eniten tyytymättömyyttä herätti edelleen susi, joka todennäköisesti on joutunut kärsimään lisääntyneestä luottamuspulasta sidosryhmien ja viranomaisten välillä. Teoriassa on olemassa vaara, että tämä tyytymättömyys johtaa suurpetojen laittoman vainon lisääntymiseen, millä voisi olla laajoja kielteisiä vaikutuksia yhteiskuntaan.

Vaikka tuomioistuinten ennakkotapaukset, joita seurasivat poliittiset muutokset, eivät kuuluneet hankkeeseen, hanke pyrki silti lieventämään uhkia tukemalla vapaaehtoisverkostoja aikana, jolloin ne työskentelivät suurpetoja koskevan politiikan aiheuttaman sisäisen ja ulkoisen paineen alla. Se myös toi eri osapuolet yhteen keskustelemaan suurpetoihin liittyvistä kysymyksistä ja pyrki lisäämään ymmärrystä eri eturyhmien näkemyksiä. Kaiken kaikkiaan susikannanhoitoa ei voida erottaa muiden suurpetojen kannanhoidosta, vaan se olisi sisällytettävä monilajiseen kannanhoitomalliin, jotta se onnistuisi tulevaisuudessa.

SWOT-analyysi

Arvioimme susikannanhoidon vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats; SWOT-analyysi) hankkeen lopussa. Analyysin avulla voidaan tunnistaa sisäiset ja ulkoiset tekijät, jotka ovat suotuisia tai epäsuotuisia Suomen susikannanhoidolle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Vahvuudet

1. Edunsaajien välisen yhteistyön lisääntyminen on tehostanut susikysymysten käsittelyä eri hallintoelinten välillä.
2. Susikannan seurantarjestelmä on yhä joustavampi ja kustannustehokkaampi. Paikallisten vapaaehtoisten toteuttama laajennettu DNA-näytekeräys on antanut mahdollisuuksia sitoutumiseen, tiedon jakamiseen ja luottamuksen rakentamiseen.
3. Sitoutunut projektihenkilöstö (vaikka se työskenteleekin kovan paineen alla), jolla on tietoa ja kokemusta susikonfliktista, on luonut erinomaisen perustan viestinnälle ja vuorovaikutukselle sidosryhmien ja kansalaisten kanssa. Henkilöstön on oltava läsnä ja helppo tavoitettavissa paikallistasolla, ja sen on myös annettava haastatteluja ja vastattava kaikenlaisiin susiin liittyviin kysymyksiin.
4. Henkilökohtaisten tapaamisten järjestäminen sekä suora yhteistyö paikallisten kotieläintalustien ja maaseutuyhteisöjen kanssa revii-ryhdyryhmien ja petoyhdyshenkilöiden verkoston kautta ovat olleet avainasemassa tiedon jakamisen ja luottamuksen rakentamisen kannalta paikallisella tasolla. Nämä vapaaehtoiset toimivat ikkunana suuren yleisön käsityksiin.

Heikkoudet

1. Haasteena on ollut saada riittävästi vapaaehtoisia tietyille alueille. Tämä voi johtua työvoiman puutteesta syrjäisillä maaseutualueilla tai epäluottamuksesta ja haluttomuudesta tehdä yhteistyötä valtion virkamiesten kanssa. DNA-keräysverkoston täydentäminen organisaatioiden kenttähenkilöstöllä on myös hankalaa, koska näillä vähän näytteitä tuottavilla alueille ei ole riittävästi henkilöresursseja.
2. Susikannanhoidosta vastaavien valtion organisaatioiden välistä luottamusta on edelleen lisättävä. Virastojen välinen epäluottamus haittaa yhteistyömahdollisuuksia ja kiihdyttää polarisoitunutta julkista keskustelua, mikä johtaa viime kädessä epäluottamuksen lisääntymiseen koko hallintojärjestelmää kohtaan.
3. Susiin liittyvät haasteet ovat kiireellisimpiä paikallistasolla, jossa tiedon ja käytännön ratkaisujen tarve on suuri. Hankkeella on ollut vaikeuksia vastata täysimittaisesti tähän kysyntään niin tiedon jakamisen, kotieläinten suojelun tai luonnonvaraisten eläinten valvonnan osalta. On erittäin tärkeää, että paikallisiin tarpeisiin vastaamiseen varataan riittävästi aikaa ja resursseja ja että näin lisätään susien ja kannanhoidon järjestelmän hyväksyntää kansalaisten keskuudessa.

Kuva Mari Tikkunen

Mahdollisuudet

1. Mahdollisuus laajentaa uuden DNA-analyysimenetelmän käyttöä muihin lajeihin.
2. Otetaan mukaan vielä enemmän paikallisia näytekeraajia, sillä tämä voi vaikuttaa myönteisesti asenteisiin sutta kohtaan yleisellä tasolla.
3. Valtion viranomaiset tekevät tiiviimpää yhteistyötä, jotta sidosryhmille ja kansalaisille suunnattu ulkoinen viestintä olisi yhdenmukaista erityisesti poliittisesti jännittyneissä tilanteissa.
4. Valtion organisaatiot jakavat yhdessä tieteellistä tietoa ja rauhoittavat siten keskusteluja ja väärän tiedon leviämistä.
5. Uusia menetelmiä kehitetään suojelemaan kotieläimiä ja metsästyskoiria, jotta voidaan vähentää vahinkoriskiä.
6. Vapaaehtoisverkostoja hyödynnetään hallinnon merkittävänä resurssina sekä työvoiman että tiedonvaihdon osalta ja paikallisväestön kanssa luodaan luottamukseen perustuvaa vuoropuhelua. Tätä vapaaehtoistoiminnan mallia voitaisiin edistää muillakin yhteiskunnan aloilla ja muissa maissa.
7. Mahdollisuus laajentaa virastojen välistä yhteistyömallia muille sektoreille Suomessa ja ulkomailla.

Uhat

1. Susikannanhoitoon osoitettujen resurssien liian vähäinen priorisointi, koska EU:n komissio on muuttanut luontotyyppidirektiivin liitteen mukaista suden suojelutasoa. Kiintiömetsästyksen käyttöönotto voisi vaikuttaa kiinnostukseen rahoittaa ja osallistua muihin kannanhoidotehtäviin, jotka lieventäisivät konfliktia ja edistäisivät rinnakkaiseloä.
2. Henkilöstön (sekä vapaaehtoisten että hallinnon oman) puute niin, että henkilöstöä ei riitä kaikkiin kannanhoidon tehtäviin susikannan kasvaessa.
3. Taloudelliset resurssit puuttuvat, jotta voitaisiin ylläpitää uusia yhteistyömalleja valtion virastojen välillä.
4. Vapaaehtoisverkostojen sitoutumattomuus lisääntyy motivaation puutteen vuoksi.
5. Erävalvontaa vastustetaan yhä enemmän yleisellä tasolla (viralliset valitukset, kielteinen keskustelu sosiaalisessa mediassa), mikä aiheuttaa raskasta henkistä taakkaa valvontahenkilöstölle ja vähentää kansalaisten halukkuutta tukea valvontaa ja rikostutkintaa.

Suunnitelma LIFE-hankkeen jälkeen

Uusien ja kustannustehokkaiden geneettisten sovellusten käyttöönotto perhelaumojen seurannassa (toimenpide C1)

HAASTE

Hyvin toimiva luonnonvaraisten eläinkantojen seurantajärjestelmä on olennaisen tärkeä, jotta päätöksentekijöille, hallinnoijille, loppukäyttäjille ja sidosryhmille voidaan antaa jatkuvasti tarkkaa tietoa. Tämä pätee erityisesti sellaisten suden kaltaisten konfliktialttiiden lajien kohdalla, jotka aiheuttavat huolta ja pelkoa paikallisväestölle sekä vahinkoja kotieläimille ja metsästyskoirille Suomessa. Täysin kattava geneettinen seurantajärjestelmä voi antaa tarkemman kuvan susikannan koosta ja rakenteesta niin koko maassa kuin alueellisellakin tasolla. Jos DNA-keräysjärjestelmä kattaa suuren osan susien vakiintuneista reviireistä, susien lisääntymisen havaitseminen on mahdollista. Tällainen tieto on tärkeää susikannanhoidon kannalta.

TOIMINTA

Toiminta koostui kahdesta päätoimenpiteestä:

1. Uuden DNA-pohjaisen seurantajärjestelmän kehittäminen ja perustaminen (johon kuuluivat myös uusi näytekeräyksen toimintamalli, analyysimenetelmät ja arviointi) niin, että DNA-keräys voisi kattaa yli 90 prosenttia Suomen susilaumoista.
2. Niiden vapaaehtoisverkostojen osallistumisen tehostaminen, jotka keräävät suuren osan kannanseurannassa käytettävistä DNA-näytteistä.

TULOKSET

Uusi kustannustehokas geneettinen perhelaumojen seurantajärjestelmä on osoittautunut hyvin toimivaksi ja mukautuvaksi, ja se kattaa noin 90 prosenttia reviireistä. DNA-seurannan kattavuuden odotetaan pysyvän tällä tasolla, vaikka susikannan odotetaan jatkavan kasvuaan ja levittäytymistään tulevaisuudessa. Hankkeen aikana susien ja susireviirien määrä on kasvanut tasaisesti, joten hankkeen yleistavoite lieventää uhkaa susikannan voimakkaasta vaihtelusta on täyttynyt.

Suuri osa DNA-näytteitä keräävistä vapaaehtoisista on pysynyt toiminnassa mukana huolimatta kiivaasta poliittisesta keskustelusta, jota suurpeto-
politiikasta ja kannanhoidosta on käyty. Paikallisten näytekerääjien sitoutumisen taso vaihtelee suuresti maantieteellisillä alueilla, mikä heijastaa muun muassa heidän herkkyyttään ympäröivän yhteiskunnan poliittisille kiistoille. Tämän vuoksi näytekeräystä on mukautettu maantieteellisen alueen mukaan sekä perustuen siihen, miten yhteiskunnalliset vaikutukset näkyvät paikallistasolla.

Eniten työtä tehtiin suuren vapaaehtoisjoukon motivoimiseksi, sillä tavoitteena oli saada heidät osallistumaan edelleen DNA-näytekeräykseen (tämä koski sekä vapaaehtoisia kerääjiä että paikallisia keräysvastaavia). Näytekeräyksessä ja käytetyissä analyysimenetelmissä on vielä parantamisen varaa, ja jatkuva vuoropuhelu näytekerääjien kanssa antaa arvokasta sisältöä kehitystyöhön. Se mahdollistaa myös kerääjien suoran yhteydenpidon hallintoon, mikä lisää prosessin avoimuutta ja siten ihmisten luottamusta seurantajärjestelmään.

Kuva Jaakko Alalantela

kyinen ammattilaisten ja vapaaehtoisten yhdistelmä DNA-keräyksessä on osoittautunut tehokkaaksi. Se mahdollistaa onnistuneen yhteistyön, täyttää seurannalle asetetut tavoitteet ja pitää prosessin kustannustehokkaana – tehtävä olisi liian kallis toteutettavaksi vain ammattilaisten voimin. Tämä yhteistyöhön perustuva lähestymistapa takaa myös laadukkaan tiedonkeruun laajalla alueella.

Seurannalla saadut tulokset ovat ratkaisevan tärkeitä Suomen susikannan elinkelpoisuuden arvioimisessa. Luotettavat vuosittaiset tiedot lisääntymisestä ja geneettisestä monimuotoisuudesta ovat olennaisen tärkeitä kansalliselle ja kansainväliselle luonnonvaraisten eläinten hallinnoinnille. Tämä koskee muun muassa Suomen viranomaisia, Kansainvälistä luonnonsuojeluliittoa (IUCN) (ja LCIE-suurpetoaloitetta), kansalaisjärjestöjä ja muita sidosryhmiä. Seurantajärjestelmä on myös osoittautunut kestäväksi silloinkin, kun poliittiset keskustelut ovat kärjistyneet ja susikannanhoitoa koskevat politiikat ovat muuttuneet.

LIFE-HANKKEEN JÄLKEEN

Luke säilyttää uuden seurantajärjestelmän vakio työkaluna, jonka avulla kerätään vuosittain luotettavia tietoja susien lisääntymisestä. Tuloksista tiedotetaan säännöllisesti ja avoimesti sekä vapaaehtoisille että tiedotusvälineille, mikä auttaa rakentamaan luottamusta seurantaprosessiin. Luken vakituinen henkilöstö osallistuu DNA-keräykseen suunnilleen samalla tasolla kuin hankkeen aikana, ja geneettisiä analyyseja jatketaan Luken omalla rahoituksella. Luken tiedonhallintaa varten kehitettyjä tietokantoja tuetaan ja ne ovat käytössä, ja tämä koskee myös niihin tulevana vuosina tarvittavia teknisiä päivityksiä. Uudesta susikannan seurantajärjestelmästä saatuja kokemuksia hyödynnetään karhukannan seurannan kehittämisessä. Fennoskandian suurpetokantojen seurantaan liittyvää vakiintunutta verkostoitumista ja yhteistyötä jatketaan suunnitelmien mukaisesti. Esimerkiksi Suomi ja Ruotsi tekevät tiivistä yhteistyötä maasta toiseen siirtyneiden susien tunnistamiseksi rajan molemmin puolin vaihtamalla ja analysoimalla DNA-näytteitä.

Vapaaehtoisten sitoutumista tuetaan Luken ja Suomen riistakeskuksen jatkuvalla koordinoinnilla sekä säännöllisellä tiedonvaiholla ja koulutusta-pahtumilla. Luke ja Suomen riistakeskus seuraavat vapaaehtoisten motivaatiota ja puuttuvat mahdollisiin haasteisiin. Yhteistyö viranomaisten ja sidosryhmien kanssa jatkuu hankkeen jälkeen, ja siinä keskitytään vapaaehtoisverkoston ylläpitämiseen sekä tutkimustulosten, hyvien käytäntöjen ja tietojen jakamiseen. Hankkeen aikana käyttöön otettu sähköinen tiedonkeruulomake vakiinnutetaan osaksi perustoimintaa, ja se lisää seurannan kustannustehokkuutta.

Työkalun kehittäminen ja testaaminen kannanhoitomenetelmien seurausten ennustamiseen ja kohdentamiseen sekä monilajisuusmallin käyttö hirvieläinten metsästyksen suunnitteluun susialueilla (toimenpiteet C2 ja C5)

HAASTE

Hirvieläinten ja petojen kannanhoito on tärkeää monessakin mielessä: muun muassa ekologisissa, suojelullisissa, sosiaalisissa, taloudellisissa ja virkistystoimintaan liittyvissä tarkoituksissa. Eri sidosryhmillä Suomessa on hyvin erilaiset ajatukset kannanhoidosta, erityisesti hirvien osalta. Kun käytössä on mallinnustyökalu, joka yhdistää useita tietolähteitä ja esittää erilaisten kannanhoitoskenaarioiden ja päätösten tulokset, saadaan erittäin hyödyllistä ja yksiselitteistä tietoa päätöksenteon kaikilla tasoilla.

TOIMINTA

Toimintaan kuuluivat seuraavat toimenpiteet:

1. Ennakoivan tietokonemallin kehittäminen kannanhoitostrategian arviointityökaluksi (MSE).
2. Prototyypin testaaminen ja jatkokehittäminen hirvitalousalueilla ja päättäjien keskuudessa.
3. Mallin sisällyttäminen hirvieläinten metsästyksen hallintaan alueellisella tasolla.
4. Metsästäjien kouluttaminen ymmärtämään monilajisen kannanhoidon käsitettä.

Kuva Tero Salmela

TULOKSET

Hankkeessa onnistuttiin tuottamaan MSE-työkalu¹, joka tarjoaa vankan perustan suurriistan kannanhoidosta vastaaville ja päättäjille. Lisääntynyt ymmärrys kaikkien suurriistalajien välisistä ekologisista vuorovaikutussuhteista auttaa ottamaan suden saalistuksen vaikutukset paremmin huomioon hirvieläinkantojen hoidossa. Tämän seurauksena se lievittää susien läsnäoloon liittyviä konflikteja ja edistää ihmisten ja susien rinnakkaiseloja. Työkalun avulla eri sidosryhmien käyttäjät voivat myös perehtyä luonnonvaraisten eläinten monilajisen kannanhoidon ideaan eli siihen, missä määrin eri lajit voivat vaikuttaa toistensa runsauteen ja miten yhteen lajiin kohdistuvat kannanhoidolliset toimet vaikuttavat koko järjestelmään. Vaikka itse työkalulla ei todennäköisesti ole suoraa vaikutusta ihmisten tunteisiin ja arvomaailmaan, laaja-alainen lähestymistapa, jossa työkaluun sisällytetään sekä ekologisia että sosioekonomisia tekijöitä, auttaa ymmärtämään erilaisia näkökantoja ja löytämään kompromisseja mahdollisissa konfliktitilanteissa. Tämä taas edistää rinnakkaiseloja. Kun monilajiset biologis-yhteiskunnalliset haasteet ymmärretään paremmin, se voi myös vähentää kannustimia syylistyä luonnonvaraisiin eläimiin kohdistuviin rikoksiin. MSE-työkalu on kaikkien käytettävissä, joten se voi tarjota alustan monilajisuuden käsitteeseen tutustumiseen. Tämä on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa alueelle on asettumassa suurpetoja.

LIFE-HANKKEEN JÄLKEEN

Hankkeen jälkeen MSE-työkalu on säännöllisesti käytössä Suomen riistahallinnossa. Verkkotyökalun tarjoamaa tietoa voidaan käyttää Suomen riistakeskuksen koordinoiman hirvenmetsästyksen suunnittelun tukena. Työkalua kehitetään edelleen ulkopuolisella rahoituksella päivittämällä sen biologisia lähtöparametreja muiden tutkimushankkeiden mallien ja tulosten pohjalta.

MSE-työkalua kehitetään edelleen ulkoisen rahoituksen turvin, jotta siitä tulisi riittävän tarkka. Sen jälkeen Suomen kannanhoidon hallinto ottaa sen säännölliseen käyttöön. Luke ylläpitää työkalua, ja se on asiaankuuluvien päättäjien käytössä. Suomen riistakeskus järjestää säännöllisesti lisäkoulutusta uusien toimijoiden palkkaamista ja mallinnustulosten päivittämistä varten.

Hirvieläinten metsästys on melko samanlaista koko Fennoskandiassa, ja se on tärkeä osa (maaseudun) ihmisten toimeentuloa. Pienin muutoksin MSE-työkalu ja sen käyttö ovat siirrettävissä ja toistettavissa Fennoskandiassa myös siksi, että vastaavat tiedot ovat helposti saatavilla myös ruotsiksi. MSE-työkaluun voidaan lisätä eri lajeja, kun asianmukaiset tiedot ovat saatavilla. Luonnonvaraisten eläinten kannanhoidosta vastaavat hyötyvät karhun, ilveksen ja metsäjäniksen kaltaisten lajien lisäämisestä malliin, koska myös niiden populaatiot kiinnostavat useita sidosryhmiä ja lajit ovat mahdollisesti alttiita konflikteille. Maa- ja metsätalousministeriö on osoittanut kiinnostusta laajentaa mallia siten, että se soveltuu tulevaisuudessa useammalle lajille. Luke esittelee työkalua perustelluista pyynnöistä kiinnostuneille organisaatioille Euroopassa.

1 MSE-työkalun avoimen lähdekoodin malli (drive.google.fi)

Käytännön työkalujen kehittäminen susiin liittyvien uhkien hallitsemiseksi (toimenpide C3)

HAASTE

Suomessa sudet tappavat ja vahingoittavat vuosittain kotieläimiä. Petovahingoista maksetaan joka vuosi miljoonia euroja korvauksia, pääasiassa tape-
tuista poroista, koirista ja lampaista. Ahman jälkeen susi on tärkein vahinkoja aiheuttava petoeläin, ja kaikki petoeläinten aiheuttamat vahingot ovat lähes ylittäneet kansallisen vähämerkityksisen tuen (de minimis) rajan. Lisääntyvät kotieläintuhot ovat jottaneet yhä useampiin konflikteihin samalla alueella elävien ihmisten ja susien välillä, mikä aiheuttaa sekä taloudellisia haasteita että yhteiskunnallista huolta ja pelkoa. Toinen rinnakkaiselon haaste Suomessa on metsästyskoiriin kohdistuvat susien hyökkäykset, jotka ovat lisääntynyt susikannan leviämisen seurauksena. Suomalaisten perinteinen metsästystyyli on käyttää vapaina juoksevia metsästyskoiria, mutta se ei ole sellaisenaan yhteensopiva, kun samalla alueella elää myös susilaumoja.

TOIMINTA

Toimenpiteessä kehitettiin työkaluja susien aiheuttamien vahinkojen vähentämiseen monesta näkökulmasta:

1. Virastojen välisten yhteistyöverkostojen rakentaminen paikallisella ja alueellisella tasolla.
2. Tiedon jakaminen ja Suomen olosuhteisiin sopivan vahinkojen ennaltaehkäisytoimien työkalupakin tuottaminen.
3. Suojamateriaalien toimittaminen ja vahinkojen ennaltaehkäisyn edistäminen, vahinkojen tarkastaminen ja tietojen kerääminen.
4. Koirien suojavarusteiden kehittäminen testaamalla uutta susiliivimallia, joka mahdollistaa hyvän liikkuvuuden ja antaa samalla riittävän suojan.

Kuva SusiLIFE

TULOKSET

Nopea reagointi suden kohtaamisiin sekä tiedonjako ihmisille ovat ratkaisevia vahinkojen ehkäisemiseksi ja susien hyväksynnän lisäämiseksi paikallisella tasolla. Hankkeen merkittävin panos nopean reagoinnin mahdollistamiseksi akuuteissa tilanteissa oli sellaisten virastojen välisten yhteistyöverkostojen luominen, joissa eri laitosten henkilöstö pystyi tukemaan toisiaan syrjäisemmillä seuduilla. Pelkästään hanketta varten palkattu kokopäiväinen kenttähenkilöstö saattoi antaa aktiivisesti puolueetonta tietoa susialueiden asukkaille ja jakaa osaa mista eläintilallisille ja siten rakentaa luottamuksellista suhdetta hallinnon ja yhteiskunnan välillä. Kuuntelemalla ja jakamalla susiin liittyviä kokemuksia ja näkemyksiä sekä levittämällä tietoa lajista, sen kannanhoidosta ja hankkeesta he lisäsivät yleistä ymmärrystä ihmisen ja suden välisen konfliktin ja rinnakkaiselon monimutkaisuudesta.

Vahinkojen ennaltaehkäisyn kehittämisen uskotaan aiheuttavan myönteisempiä asenteita susia kohtaan, kun pelko ja epäoikeudenmukaisuuden kokemus vähenivät. Eläintilalliset olivat innokkaita yhteistyöhön ja halukkaita kokeilemaan uusia varusteita. Lisääntyneet suojelutoimet eivät kuitenkaan näkyneet selvästi vahinkotapausten vähene misenä kansallisella tasolla. Tämä saattaa osittain selittyä susikannan laajenemisella uusille alueille. Koirien suojaliivien testaaminen sai aikaan myönteistä huomiota tällaisia susihyökkäyksiä ehkäiseviä varusteita kohtaan, ja suomalaiset metsästäjät vaikuttivat olevan avoimempia koirien suojaliivien hankkimiselle kuin ennen hanketta. Koiravahingot pysyivät suhteellisen vakaina susikannan kasvusta huolimatta.

LIFE-HANKKEEN JÄLKEEN

Suomen riistakeskus tukee edelleen akuutin riskin alaisia eläintiloja lainaamalla suojamateriaaleja, kuten verkkoaitoja, valoa ja ääntä tuottavia karkotelaitteita ym., sekä antamalla neuvoja vahinkojen ehkäisemiseksi. Lainattavat välineet toimitetaan jatkossa lyhytaikaiseen lainaan tiloille, joilla on akuutti riskitilanne, eli esimerkiksi ensimmäisten parin viikon ajaksi. Näin voidaan varmistaa, että resurssit ja välineet riittävät kaikille tukea tarvitseville. Hankkeessa tuotettujen materiaalien avulla Suomen riistakeskus jatkaa myös päivittäistä sidosryhmäviestintää, jonka avulla paikallisille ihmisille levitetään tietoa susista ja siitä, miten lajiin liittyviä ongelmia voidaan lieventää. Näihin toimiin Suomen riistakeskus rekrytoi kolme henkilöä vakituiseen henkilöstön tueksi, ja heidän tehtäviinsä kuuluu koordinoita suojamateriaalien toimituksia ja järjestää alueellisia tiedotustilaisuuksia. Hankkeen aikana hankittuja välineitä lainataan tiloille, mutta myös uusia laitteita testataan, kun niitä on saatavilla markkinoilla. Nämä karkotteiden ja muiden laitteiden, kuten sähköaitojen, hankinnat rahoitetaan maa- ja metsätalousministeriön vuotuisella tuella. Vahinkoriskin arvioinnissa noudatetaan SusiLIFE-hankkeen aikana käytettyä menettelyä.

Suomen riistakeskuksen henkilöstö kannustaa edelleen koirien suojavarusteiden käyttöön ja kertoo SusiLIFE-hankkeen aikana saaduista kokemuksista. Kokeilujaksolta jäljelle jääviä (testikäyttäjien ostamatta jättämiä) liivejä käytetään näyttekappaleina, joita voidaan sovittaa metsästyskoirille Suomen riistakeskuksen aluetoimistoissa. Näin metsästäjiä voidaan kannustaa ostamaan sopivan mallinen ja kokoinen suojaliivi.

Yhteistyömenetelmien ja yleisen tiedottamisen kehittäminen (toimenpide C4)

HAASTE

Yksi ihmisen ja luonnonvaraisten eläinten välisen konfliktin suurimmista haasteista on se, että paikallisilla asukkailla ei ole mahdollisuutta tulla kuulluksi ja osallistua luonnonvaraisten eläinten kannanhoitoon. Tämä lisää turhautumista ja epäluottamusta hallintoa kohtaan. Suomalainen riistanhoitojärjestelmä nojaa vahvasti hallinnon kanssa yhteistyötä tekeviin vapaaehtoisverkostoihin. Tällä tiiviillä ja intensiivisellä verkostoitumisella ja yhteistyöllä on pitkä historia, joka juontaa juurensa suomalaisen yhteiskunnan yhteistyöhön monilla aloilla. Näin pyritään rakentamaan luottamusta ja avoimuutta, kun paikallisille asukkaille tarjotaan mahdollisuus sitoutua ja ottaa asia omakseen. Suomessa on kaksi vapaaehtoisverkostoa osana susikannanhoitojärjestelmää: petoyhdyshenkilöiden verkosto (PYH) ja susireviiriyhteistyöryhmät. Sen lisäksi, että ne tukevat kannanhoitoa välittämällä suurpetohavaintoja ja toimimalla maaseudun äänitorvena, ne myös edistävät paikallista yhteistyötä ja yleistä tiedotusta. Suurimpana haasteena on vapaaehtoisverkostojen säilyttäminen osana kannanhoitojärjestelmää erityisesti tilanteissa, joissa polarisoitunut keskustelu ja syvästi jakautunut yleinen mielipide kohdistuvat vapaaehtoisiin itseensä. Vapaaehtoiset ovat erityisen suuren paineen alla susikannanhoidon osalta, sillä sutta käytetään poliittisena välineenä eturyhmien, sidosryhmien tai väestön osien keskuudessa. Näissä keskusteluissa susikannanhoitoa koskevista kiistasta tulee symboli syvemmälle kahtiajajalle, joka liittyy muun muassa arvojärjestelmiin ja valtaan.

TOIMINTA

Toimenpide pyrki tukemaan vapaaehtoisverkostoja seuraavin keinoin:

1. Jo yli 40 vuotta luodun PYH-verkoston toiminnan kehittäminen rekrytoimalla uusia jäseniä ja päivittämällä koulutusohjelma verkkokurssiksi.
2. Reviiriyhteistyöryhmien toimintojen ja yhteistyömallin edistäminen ja päivitettyjen toimintaohjeiden tarjoaminen näille ryhmille sitoutumisen vankistamiseksi.

Kuva Mikko Jokinen

TULOKSET

Päivitetty koulutuspaketti, johon sisältyi myös todistus, paransi petoyhdyshenkilöiden pätevyyttä paikallisasiantuntijoina ja tietojen toimittajina sekä vahvisti verkoston tietämyksen ja osaamisen tasoa. Verkkopohjainen digitaalinen kurssi lisäsi koulutuksen tehokkuutta ja käytettävyyttä, kun taas koulutustapahtumat ovat edelleen tarpeellisia tilaisuuksia käydä henkilökohtaista keskustelua ja oppia vuorovaikutteisesti. PYH-verkoston roolista ja merkityksestä tiedottaminen aktivoi useampia kansalaisia ilmoittamaan havainnoistaan ja auttoi motivoimaan vapaaehtoisia jatkamaan arvokasta työtään. Osittain hankkeen toimenpiteiden ansiosta havaintojen määrä pysyi hyvällä tasolla, vaikka alueelliset haasteet havaintojen ilmoittajien motivoimisessa olivatkin selviä kärjistyneiden poliittisten keskustelujen vuoksi.

Hankkeen tarjoama tuki ja toteutus osoittautuivat tärkeiksi tekijöiksi, jotta reviiriyhteistyöryhmien innostus säilyi ja jotta niiden rooli ja tarkoitus välittyi paikallisille yhteisöille. Useimmat reviiriyhteistyöryhmät pysyivät aktiivisina koko hankkeen ajan, ja uusia ryhmiä perustettiin uusille susialueille paikallisten toimijoiden ilmaisemien tarpeiden perusteella. Ryhmät tiedottivat paikallisesti olemassaolostaan ja toiminnastaan, ja paikalliset tukivat tällaisia foorumeita entisestään. Ryhmien välisten alueellisten verkostoitumisseminaarien konsepti tuli erittäin suosituksi, sillä kokoushuoneet olivat täynnä ja keskustelu oli aktiivista. Reviiriyhteistyöryhmän jäsenten, sidosryhmien, tutkijoiden ja viranomaisten kutsuminen paikalle osoittautui hedelmälliseksi foorumiksi, jossa eri toimijoiden välinen ymmärrys lisääntyi sekä susitilanteesta että rinnakkaiseloon liittyvistä huolista ja haasteista.

LIFE-HANKKEEN JÄLKEEN

Suomen riistakeskus ja Luke jatkavat PYH-verkoston koordinoitua ja koulutusta osana tavanomaista työtään. Tähän kuuluu myös Suomen riistakeskuksen järjestämien koulutustapahtumien ja vuosittaisten palautetilaisuuksien rahoitus. Suomen riistakeskus ylläpitää ja päivittää verkkokurssia ja tenttiä, kun taas Luke päivittää palautetilaisuuksien materiaalit. PYH-opas ja muu suomeksi käännetty tietomateriaali ja kirjat tarjoavat lisätietoa verkostoon liittyville uusille vapaaehtoisille. Hanketyön pohjalta on myös valmisteltu PYH-verkoston kansallista kehittämisstrategiaa, jonka tavoitteena on vahvistaa verkostoa entisestään ja varmistaa toimintamallin kestävyys ja jatkuvuus. Se tarjoaa erinomaisen perustan levittää tietoa toimintamallista ja sen keskeisistä eduista, sekä mahdollisista haasteista, myös muihin maihin.

Suomen riistakeskus koordinoi ja tukee edelleen reviiriyhteistyöryhmiä. Alueellisia tapahtumia jatketaan, jotta pystytään motivoimaan reviiriyhteistyöryhmiä ja levittämään tietoa aktiivisemmin eri toimijoiden välillä. Suomen riistakeskus ohjaa edelleen ryhmiä toimimaan itsenäisesti, joten Suomen riistakeskuksen päätehtävänä on perustaa ja tukea uusia ryhmiä. Reviiriyhteistyöryhmien konsepti voidaan siirtää muihin EU-maihin, mitä edistetään hankkeen aikana tuotetuilla ohjeilla. Ohjeet ovat saatavilla verkossa suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Työkalujen kehittäminen laittomien tappojen ennustamiseen ja kohdentamiseen sekä luonnonvaraisiin eläimiin kohdistuvien rikosten torjunnan tehostaminen (toimet C2 ja C6).

HAASTE

Suomen susikanta-arviot ovat viime vuosikymmeninä vaihdelleet vuosittain. Tämä johtuu sekä laumojen vuosittaisen seurannan vaihtelevasta onnistumisesta (säästä riippuvainen) että ihmisten aiheuttamasta kuolleisuudesta (lailliset ja laittomat tapot). Selittämättömien ihmisten aiheuttamien kuolemantapausten määrä on vaikeimmin hallittava susikantaan vaikuttava tekijä. Tappamisen motiivit vaihtelevat huomattavasti, ja ne voivat perustua joko opportunistisiin (sattuma) tai olla osa järjestäytynyttä rikollisuutta (jota kuvataan tarkemmin uhka-analyysissä sivulla 8). Lieventävien toimien on kohdistuttava kaikkiin toiminnan taustalla oleviin motiiveihin ja myös siihen, että paikallisyhteisöt hyväksyvät rikollisen toiminnan hiljaisesti. Lieventämistoimien on kohdistuttava erityisesti siihen turhautumiseen, jota paikalliset tuntevat hallituksen politiikkaa ja toimintaa kohtaan susikannanhoidossa.

TOIMINTA

Toimenpiteellä oli kaksi päätavoitetta:

1. Lainvalvontavalmiuksien vahvistaminen kohdennetuilla partioilla, uusien valvontatyökalujen testaaminen ja virastojen välisen yhteistyön parantaminen.
2. Luottamuksen rakentaminen paikallisyhteisöissä aktiivisella verkostoitumisella, tiedon jakamisella ja osallistumisella paikallisiin tapahtumiin. Hankkeessa koulutettiin onnistuneesti yli 365 lainvalvontaviranomaista, laadittiin standardoitu raportointijärjestelmä luonnonvaraisten eläinten suojeluun liittyvien rikosten seurantaan ja kehitettiin valvontatyökalu tehokkaampaan tiedonkeruuseen ja analysointiin.

Kuva Juha M Ahonen

TULOKSET

Tulokset osoittavat, että lainvalvontatoimet ovat tehostuneet, kansalaiset ovat ilmoittaneet useammin epäilyistä luonnonvaraisiin eläimiin kohdistuvista rikoksista ja lainvalvontaviranomaisten välinen yhteistyö on lisääntynyt. Eräpartiorryhmän läsnäolo edisti uusien susireviirien muodostumista ja laittoman toiminnan mahdollista vähenemistä. Lisäksi yhteisön aktiivinen osallistuminen auttoi lieventämään konflikteja ja lisäämään luottamusta hallintoon.

Hanke osoitti, että erillinen eräpartioyksikkö voi merkittävästi tehostaa valvontaa, täytöntöönpanoa ja kansalaisten osallistumista ja tarjota kustannustehokkaan mallin, jolla voidaan puuttua luonnonvaraisiin eläimiin kohdistuviin rikoksiin. Kehitetty valvontatyökalu on nyt operatiivisessa käytössä kaikilla lainvalvontaviranomaisilla, ja yhteistyön odotetaan jatkuvan hankkeen jälkeenkin poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen (PTR) välisen lainvalvontaverkoston yhteistyökäytäntöjen myötä.

LIFE-HANKKEEN JÄLKEEN

Lainvalvontaviranomaisten keskuudessa tullaan levittämään laajalti tietoa rikosten ennaltaehkäisyn ja tutkinnan parhaista käytännöistä (sisältäen muun muassa verkostoituminen sidosryhmien ja paikallisyhteisön jäsenten kanssa, tutkinta ja tiedustelutoiminta, toiminnan ja tulosten seuranta sekä koulutus, tiedon jakaminen ja toimenpiteet). Rikosten ehkäisemisestä ja tutkinnasta saadut kokemukset sisällytetään koulutuksen kautta poliisien, erätarkastajien ja rajavartijoiden rutiinitehtäviin. Lainvalvontaverkosto pystyy toimimaan itsenäisesti jatkona hankkeessa vakiintuneelle yhteistyölle paikallisen poliisin ja erätarkastajien kanssa. Nämä toimet toteutetaan poliisin tavanomaisen budjettirahoituksen turvin.

Partion kokoama paikallisten metsästäjien ja vapaaehtoisten metsästyksenvälvojen verkosto antaa edelleen tietoa paikallisille viranomaisille luonnonvararikoksista ja muusta rikollisesta toiminnasta. Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen muodostama PTR-verkosto käyttää näitä tietoja ja hankkeen aikana opittuja seurantataitoja luonnonvaraisiin eläimiin kohdistuvien rikosten ehkäisemiseen.

Tiedottaminen hankkeen tuloksista ja tiedon lisääminen (toimenpiteet E1 ja E2).

HAASTE

Susi on erittäin mielipiteitä jakava aihe, joka heijastaa laajempia yhteiskunnallisia ja poliittisia jännitteitä, kuten ristiriitaisia näkemyksiä luontoarvoista. Vaikka sudet voivat aiheuttaa todellista haittaa ja toisinaan huolta ihmisten turvallisuudesta, julkista keskustelua muokkaavat usein kulttuurisidonnaiset pelot, aiemmat konfliktit ja ratkaisemattomat kiistat. Etenkin sosiaalisessa mediassa jaettu väärä tieto suden biologiasta, käyttäytymisestä ja kanta-arvioista on lisännyt epäluottamusta tutkijoiden, kannanhoidon hallinnon ja paikallisyhteisöjen välillä. Eri toimijat käyttävät myös sutta symbolina saadakseen mediahuomiota ja edistääkseen tiettyjä tavoitteita.

Polarisoituminen yksinkertaistaa keskustelun ja jakaa keskustelijat kahteen leiriin, mikä vaikeuttaa vuoropuhelua. Ääritapauksissa se edistää ”me vastaan he” -mentaliteettia. Toiset eivät ymmärrä, miten sudet vaikuttavat maaseutuelinkeinoihin, kuten karjankasvatukseen, kun taas toiset saattavat jättää huomiotta susien ekologisen roolin ja niiden suojeluarvon. Tämä korostaa avoimen viestinnän, luotettavan tiedon ja osallistavan vuorovaikutuksen merkitystä, jotta kuulut saadaan kurottua umpeen ja rinnakkaiselo onnistuu helpommin.

TOIMINTA

SusiLIFE-hankeessa panostettiin merkittävästi viestintään, tiedottamiseen ja tiedon lisäämiseen. Lähestymistapa oli vuorovaikutteinen, avoin ja teelliseen tietoon perustuva. Itse hankkeen edistämisen sijaan viestinnässä keskityttiin keskeisiin teemoihin, kuten ihmisen ja suden rinnakkaiseloon, sidosryhmien sitouttamiseen ja susiin liittyvien kysymysten hallintaan käytännön tasolla. Erityistä huomiota kiinnitettiin siihen, millaiseen sävyyn ja missä muodossa arkaluonteisia aiheita käsiteltiin.

Viestintä rakentui kolmelle tasolle: hankkeen edistymisestä ja tuloksista tiedottaminen, susia ja niihin

liittyviä yhteiskunnallisia aiheita koskevan tiedon jakaminen ja sidosryhmien sitouttaminen

kokousten, työpajojen ja räätälöityjen materiaalien avulla. Susialueiden asukkaat saivat kohdennettua tukea ja tietoa. Viestintätoimiin kuuluivat verkkosivujen säännölliset päivitykset, aktiivinen läsnäolo sosiaalisessa mediassa (Facebook, Instagram ja X) sekä valistustoiminta, kuten kouluvierailut ja ikäryhmälle sopiva opetusmateriaali, joka tavoitti yli 2 600 oppilasta 149 ryhmässä.

Hankkeessa toteutettiin myös strateginen mediasuunnitelma, johon sisältyi yhdeksän mediatapahtumaa, yli 30 lehdistötiedotetta, toimittajille suunnattuja tietopaketteja sekä yleisötapauksien ja ammattilaisille suunnattujen tapahtumien järjestäminen. Suhteita tiedotusvälineisiin lujitettiin aktiivisella tiedottamisella ja oikea-aikaisilla vastauksilla. SusiLIFE järjesti myös kansainvälisen seminaarin, useita eduskunnan susikokouksia, yleisötapauksia, vapaaehtoisten koulutusta ja webinaareja.

TULOKSET

Strateginen, oikea-aikainen ja näyttöön perustuva viestintä ja sidosryhmien sitouttaminen olivat tärkeitä hanketoiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Hanke pystyi esimerkiksi motivoimaan lisää vapaaehtoisia osallistumaan susien DNA-keräykseen, lisäämään tietoisuutta petoyhdyshenkilöiden verkostosta, vahinkojen ehkäisystä ja erävalvonnasta.

Hanke saavutti huomattavaa näkyvyyttä ja sitoutumista. Poronhoitoalueen ulkopuolella asuvista aikuisista 25 prosenttia oli kuullut hankkeesta sen nimellä, ja hankkeen teemoista tiedettiin huomattavasti enemmän.¹ Lähes puolet (48 %) kyselyyn vastanneista oli törmännyt kotieläinten suojelua koskevaan tietoon, ja 44 % tiesi petoyhdyshenkilötoiminnasta. Yleisesti tiedettiin myös muista keskeisistä toimenpiteistä, kuten poliisipartioista Itä-Suomessa (21 %) ja DNA-näytekeräyksestä (20 %). Susialueilla asuvat asukkaat tunsivat hankkeen teemat paremmin kuin muiden kuntien asukkaat.

Vuoropuheluun keskittyvä sosiaalisen median strategia. Viestintää ei nähty vain yksisuuntaisena

¹ Pellikka, J., & Ala-Kurikka, I. (2024). Kansalaiset ja susi. urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-989-5

tiedonkulkuna vaan myös asiakaspalveluna. Se oli vuorovaikutusta ja kysymyksiin vastaamista. Sisältö luotiin kohdeyleisön tarpeiden pohjalta. Hankkeen sosiaalisen median tileille kertyi vaatimatonta määrää seuraajia: yhteensä reilut 3 200. Toisaalta sitoutumisasteet olivat erittäin hyvät, mikä tarkoittaa, että ihmiset olivat kiinnostuneita projektin tuottamasta sisällöstä.

Hankkeen medianäkyvyys oli vahva: se mainittiin 944 artikkelissa suomalaisessa mediassa vuosina 2019–2024, mikä tarkoittaa keskimäärin kolmea artikkelia joka viikko. Suurin osa uutisoinnista julkaistiin paikallisissa ja alueellisissa tiedotusvälineissä, ja aiheen mielipiteitä jakavasta luonteesta huolimatta sävy pysyi suurelta osin asiallisena ja tasapainoisena. Toimittajat kuvailivat hankkeen viestintää tehokkaaksi ja arvostivat asiantuntijoiden näkemyksiä ja ajantasaista materiaalia.

LIFE-HANKKEEN JÄLKEEN

SusiLIFE-hankkeen viestintäkanavat valittiin LIFE-hankkeen jälkeistä vaihetta silmällä pitäen. Näin pystyttiin varmistamaan, että kaikki hankkeen aikana tuotettu materiaali on saatavilla myös hankkeen jälkeen. Tärkeimmät viestintäkanavat olivat hankkeen verkkosivut (Susilife.fi), Luonnonvaratieto.luke.fi (entinen Riistahavainnot.fi) ja Suurpedot.fi. Metsähallitus on sitoutunut hakemaan ulkopuolista rahoitusta Suurpedot.fi:lle kehitetyn uuden konseptin toteuttamiseen. Lisäksi joitakin materiaaleja levitettiin Suomen riistakeskuksen alustojen, kuten Riista.fi:n ja Riistainfo.fi:n, kautta. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piirillä on linkkejä hankkeen materiaaleihin omilla verkkosivuillaan.

Sosiaalisen median tilejä ylläpidetään, mutta niitä ei päivitetä, jotta niiden sisältöä voidaan käyttää hankkeen päätyttyä. Koulumateriaali on edelleen verkossa opettajien saatavilla ja tulevia kouluvierailuja varten ilman lisäkustannuksia. Suomen riistakeskus ja Luke päivittävät materiaalia tarpeen mukaan.

Kaikki teksti, grafiikka, videot ja muu sisältö on suunniteltu ja tuotettu siten, että siitä on hyötyä viestinnässä myös SusiLIFE-hankkeen päättymisen

jälkeen. Sisältö suunniteltiin yhtenäisen visuaalisen ilmeen mukaisesti ja luotiin siten, että sen sisältämä tieto pysyy merkityksellisenä pitkään. Kaikki raakatiiedostot, kuten infografiikan sisältävät InDesign- ja Illustrator-tiedostot, ovat hankekumppanien käytettävissä ja muokattavissa.

Toimittajille suunnatut toimenpiteet ovat edistäneet yhteyksiä tiedotusvälineiden, kannanhoidon, poliittisten päättäjien ja tutkijoiden välillä. Nämä yhteydet säilyvät SusiLIFE-hankkeen jälkeen. Hankekumppanien yhteisten mediatapahtumien järjestäminen mahdollisti eri susia koskevien aiheiden yhdistämisen selkeäksi ja tiiviiksi tietopaketti-toimittajille. Tätä yhteistyötä jatketaan tarpeen mukaan tulevaisuudessa. Metsähallitus jatkaa vuosittaisten mediatapahtumien järjestämistä ja laajentaa tapahtumia tulevaisuudessa myös muihin lajeihin susien lisäksi.

Jo ennen SusiLIFE-hanketta susikannanhoitoon osallistuneet sidosryhmät kutsuttiin säännöllisesti eduskunnan kuulemistilaisuuksiin. Tätä käytäntöä jatketaan LIFE-hankkeen jälkeen, jotta varmistetaan, että saatu tietämys siirtyy myös tuleville hallituksille.

Edunsaajien ja sidosryhmien välinen yhteistyö johti uusien tapojen kehittämiseen yhteisten viestintätoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Hankkeen aikana yhteistyökumppanit saivat selkeän käsityksen toistensa vastuualueista ja asiantuntemuksesta. Hankkeen aikana viestintäkoordinaattori ja -tiimi osallistuivat Suomen riistahallinnon suurpetoviestintäryhmään (jota johtaa maa- ja metsätalousministeriö). Ryhmä koordinoi viestintää, suunnittelee yhteisiä toimia ja jakaa kokemuksia. Se on edelleen hallinnon suurpedoista tiedottamisen keskiössä, ja jatkaa työtään hankkeesta saatujen kokemusten pohjalta.

Kansainvälistä verkostoitumista ja yhteistyötä jatketaan hankkeen jälkeen pohjoismaisten ja EU:n suurpetofoorumien kautta.

Kuva Mari Lyly

Tuleva kehitys

Vaikka SusiLIFE-hankkeessa on saavutettu merkittäviä virstanpylväitä, parannettavaa ja kehitettävää on edelleen. Yksi merkittävimmistä haasteista on pitää huolta vapaaehtoisten sitoutumisesta. Pitkäaikaisen motivaation ja osallistumisen varmistaminen edellyttää jatkuvaa tukea, koulutusta ja vapaaehtoisten panoksen tunnustamista. Hanke korostaa myös sopeutettavien kannanhoitostrategioiden merkitystä suojelutoimissa. Koska susikanta ja kansalaisten hyväksyntä vaihtelee, suojelutoimenpiteiden on oltava joustavia ja vastattava muuttuviin olosuhteisiin.

Suosituksien ihmisen ja suden rinnakkaiselon parantamiseen Suomessa

SusiLIFE-hankkeen tavoitteena oli parantaa susien ja ihmisten rinnakkaiseloa Suomessa. Rinnakkaiselo tarkoittaa saman ympäristön jakamista tavalla, josta on mahdollisimman vähän haittaa sekä ihmisille että susille. Se ei tarkoita konfliktien täydellistä poissaoloa vaan pikemminkin niiden hallintaa ja sietämistä kestäväällä tavalla. Rinnakkaiselo on tärkeää paitsi suden myös paikallisyhteisöjen hyvinvoinnin kannalta.

Mitä kuuden vuoden työ opetti, ja mitä pitäisi tehdä seuraavaksi?

Hankesuositukset:

1. **Kansalliselta tasolta paikallistasolle.** Susiin liittyvät haasteet ovat konkreettisimpia paikallistasolla. Hankkeen tulosten mukaan luonnonvaraisten eläinten hallinnoinnin ja kannanhoidon painopistettä olisi siirrettävä kansalliselta tasolta paikalliselle tasolle, jotta varmistetaan vahva paikallinen läsnäolo. Keskeinen kysymys on: mistä kansalaiset voivat löytää luotettavaa tietoa ja tukea, kun he elävät lähellä susia?
2. **DNA-seuranta kansalaistieteenä.** DNA-keräys tuo yhteen kansalaiset, järjestöt, viranomaiset ja tutkijat. Se luo yhteisen faktapohjan keskusteluille riippumatta siitä, mitä mieltä ihmiset ovat suden suojelusta tai metsästyksestä.
 - a. DNA:n kerääminen on kustannustehokasta, kun sitä koordinoidaan reaaliaikaisesti ja keräysvastaava ja paikalliset vapaaehtoiset pitävät aktiivisesti yhteyttä toisiinsa koko talven ajan. Tämä koordinaatio vaatii henkilöstön aikaa.
 - b. Vapaaehtoisia motivoi halu lisätä tietoa paikallisista susista. Näytekeräyksen edistymistä koskevat päivitykset ja tulosten jakaminen ovat ratkaisevassa osassa. Paikallisille tiedotusvälineille suunnatuilla lehdistötiedotteilla voi erinomaisesti kertoa DNA-tuloksista susialueilla.
3. **Yksilöistä ja lajeista ekosysteemeihin.** Suojelun ja kannanhoidon painopiste siirtyy yhä enemmän yksilöistä ja lajeista laajempiin ekosysteemeihin. Lajien monimutkaisen vuorovaikutusverkoston ymmärtäminen auttaa ennakoimaan seurauksia, joita luonnonvaraisten eläinten kannanhoidoa koskevilla päätöksillä ja toimenpiteillä on. Hankkeessa kehitettiin matemaattisia monilajisia mallinnustyökaluja, joilla tuetaan hallinnointia ja kannanhoidoa koskevien päätösten tekemistä. Niiden kehittämistä olisi tuettava lisäämällä ekologista tietämystä ja tarkentamalla malliennusteita.

4. **Kotieläinten suojelu ja tilojen tukeminen.** Suurpetokantojen lisääntyminen aiheuttaa paineita tiloille, erityisesti lammastiloille. Kotieläinten suojeluun on useita tehokkaita ratkaisuja: hyvin hoidetut sähköaidat, kotieläinten pitäminen sisätiloissa yöaikaan, laitumilla olevat karkottimet ja muut ei-tappavat laitteet. Viimeisenä keinona ovat luvat yksittäisten ongelmaeläinten poistamiseen. Nämä toimenpiteet on räätälöitävä kullekin tilalle, sillä joitakin ympäristöjä (esimerkiksi perinnebiotooppeja tai rantalaitumia) voi olla mahdotonta aidata. Valtion rahoittamat sähköaitamateriaalit ja korvausjärjestelmät ovat keskeisiä välineitä konfliktien hallinnassa. Hankkeen tulosten mukaan tilallisten neuvontaa ja paikan päällä annettavaa tukea on lisättävä, jotta voidaan lievittää tiloille kohdistuvaa painetta. Uusia ratkaisuja tarvitaan myös helpottamaan aidan alla olevan kasvillisuuden ylläpitoa.
5. **Metsästyskoirien suojaliivit.** Vaikka susi voi edelleen vahingoittaa liivillä suojattua koiraa, liivi voi antaa omistajalle ratkaisevan tärkeitä aikaa puuttua asiaan. Liivit eivät sovellu kaikkiin sääoloihin eivätkä kaikille koirille. Silti ne voivat merkittävästi vähentää vahinkoja – erityisesti tappavia hyökkäyksiä. Koska liiveihin pääsi hankkeen aikana tutustumaan vain 200 koiranomistajaa, lisämarkkinointi olisi keskeistä, jotta liivit tulisivat tutuksi laajemmalle metsästäjäjoukolle. Valtiontuki voisi olla tehokas kannustin, jolla useampia metsästäjiä voitaisiin houkutella hankkimaan näitä varusteita.
6. **Petoyhdyshenkilöiden verkosto.** Vapaaehtoiset ovat korvaamattomia havaintotietojen keräämisessä ja toimivat paikallisasiantuntijoina viranomaisten, tutkijoiden ja yhteisöjen välillä. Heidän sitoutumisensa lisääminen vaatii edelleen vahvistamista ja tukea, jotta motivaatio osallistumiseen säilyisi. Hankkeessa laadittu ¹ opinnäytetyö vuodelta 2023 paljasti puutteita tiedonkulussa ja jonkin verran epäluottamusta vapaaehtoisverkoston ja Luken välillä. Tutkijoiden ja vapaaehtoisten välisen luottamuksen parantamiseen on osallisten organisaatioiden kiinnitettävä enemmän huomiota.
7. **Reviiriyhteistyöryhmät.** Ryhmät helpottavat vuoropuhelua sekä valtion ja hallinnon että erilaisten paikallistoimijoiden välillä. Hankkeessa tuettiin näiden ryhmien kehittymistä susikannanhoitoa koskevan tiedon tehokkaassa jakamisessa paikallistasolla. Kuitenkin kehittämisen varaa riittää edelleen, erityisesti eriävien näkemysten tasapuolisemmassa esittämisessä sekä ristiriitaisten ja arkaluonteisten keskustelujen hallinnassa. Jos reviiriyhteistyössä kiinnitettäisiin huomiota kattavaan osallistamiseen ja tarjottaisiin välineitä kiistanalaisten aiheiden käsittelyyn, pystyttäisiin parantamaan niiden tehokkuutta, arvostusta ja uskottavuutta paikallistasolla.
8. **Erärikollisuuden torjunta.** Hankkeeseen kuuluvan eräpartitoiminnan tulokset osoittivat selvästi, että Suomessa tarvitaan toimenpiteitä, joilla voidaan kehittää ja hallinnoida erävalvontaa ja luonnonvaraisiin eläimiin kohdistuvien rikosten tutkintaa. Tavoitteiden, toimien, indikaattorien ja suorituskykymittareiden yleinen koordinointi puuttuu tällä hetkellä täysin. Suurpetokantojen lisääntyminen ja sitä seuraava yhteiskunnan yhä

¹ Penttala, R. (2023). Mitä kuuluu petoyhdyshenkilöille? selvitys petoyhdyshenkilötoiminnan kehittämiseksi. urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023120133551

vahvempi polarisoituminen edellyttävät, että lainvalvontaviranomaiset kehittävät osaamistaan, valmiuksiaan ja toimintansa tehokkuutta. Näin voidaan ehkäistä ja havaita luonnonvaraisiin eläimiin kohdistuvia rikoksia erityisesti suurpetojen osalta.

9. **Viestintä.** Tiettyinä vuodenaikoina susiin liittyvän tiedon kysyntä on suurta. Lisäksi äkilliset tapahtumat edellyttävät nopeaa mutta huolellista viestintää. Niitä ovat muun muassa suden ja koiran risteymät, merkittävät kotieläinvahingot, ihmisiä lähestyvät sudet tai viranomaisten tai tutkijoiden julkinen arvostelu. Sekä ennakoitua että odottamattomat tapahtumat edellyttävät koordinoitua toimia luonnonvaraisista eläimistä vastaavien viranomaisten välillä.
 - a. Viestinnän hyviin käytäntöihin kuuluvat oikea-aikainen ja tavoitteellinen yhteistyö sidosryhmien kanssa sekä yhteiset ulkoiset viestintätoimet, kuten kampanjat, mediatapahtumat, näyttelyt tai eduskunnan tiedotustilaisuudet.
 - b. Lukella on keskeinen rooli tieteellisen tiedon välittämisessä, kun taas muut organisaatiot, kuten Suomen riistakeskuksen aluetoimistot, ovat ratkaisevassa asemassa paikallisessa viestinnässä. Viestintätoimia olisi laajennettava edelleen yhteistyössä laajemman sidosryhmäjoukon, kuten luonnonsuojelujärjestöjen ja metsästäjien, kanssa.
10. **Yhteistyöprosessit ja päätöksenteko.** Susikannan hoitosuunnitelmia tai hankkeita valmisteltaessa olisi hyödynnettävä enemmän yhteistyöhön perustuvia lähestymistapoja. Yhteistyöhön perustuvien lähestymistapojen avulla viranomaiset, kansalaisyhteiskunta ja yksityinen sektori voivat tehdä yhteistyötä ja siten hallita konflikteja ja ratkaista ongelmia.²
11. **Virastojen välinen yhteistyö.** Virastojen välisen yhteistyön ja verkostoitumisen käyttöön otettu malli lisäsi avoimuutta ja luottamusta valtionhallinnon organisaatioiden välillä. Kansalliset ja alueelliset yhteistyörakenteet ja -prosessit luotiin hankkeen aikana, mutta kenttähenkilöstön paikallinen yhteistyö on vielä organisoitava ja vakiinnutettava vakiotoimintamalliksi. Kaikki yhteistyön ja verkostoitumisen tasot edellyttävät kunkin organisaation tukea, jotta ne säilyisivät pitkäkestoisesti.
12. **Susi on poliittinen laji.** Hankkeessa oli koko ajan liikuttava varoen poliittisesti kärjistyneessä ympäristössä. Poliittiset foorumit, kansallisista paikallisiin, osallistuvat susikeskusteluun ja käyttävät suttu toisinaan välineenä edistääkseen muita poliittisia kysymyksiä. Poliittisilla päättäjillä kaikilla tasoilla on ratkaiseva rooli sen varmistamisessa, että hankkeen saavutukset eivät ainoastaan säily vaan niitä myös laajennetaan. Näin luodaan perusta kestävämmälle ja yhteiskunnallisesti hyväksyttymmälle susikannanhoidolle Suomessa. Lisäksi heillä on velvollisuus kuroa umpeen kaupunkien ja maaseudun välistä kuilua. Tämä tapahtuu tunnustamalla politiikan suunnittelussa ja viestinnässä sekä susien ekologinen arvo että maaseutuyhteisöihin kohdistuvat sosioekonomiset vaikutukset.

2 CORE project's resources: www.collaboration.fi

TOIMENPIDE	Vastuulliset toimijat	Rahoitus	Aikaväli
Susilaumojen seuranta	Luke, riistakeskus	Valtion rahoitus	Vuosittain
Monilajisen kannan- hoidon käsite	Riistakeskus, Luke	Luken ja riistakeskuk- sen perusbudjetti ja hankerahoitus	Vakiotoiminnot ja kehityshankkeet
Suteen liittyvien uhkien vähentäminen	Riistakeskus	Valtion rahoitus ja riistakeskuksen perus- budjetti	Vakiotoiminnot
Paikalliset sidosryhmät ja yleinen tiedottaminen	Riistakeskus	Riistakeskuksen perus- budjetti	Vakiotoiminnot
Luonnonvaraisiin eläi- miin kohdistuvan rikol- lisuuden torjunta	Poliisi, Metsähallitus, Luke	Poliisin, Metsähallituk- sen ja Luken perusbud- jetti	Vakiotoiminnot
Kannanhoitotoimien seuranta	Riistakeskus, Luke		Vakiotoiminnot
Kansalaisten susiin ja susikannanhoitoon liittyvien asenteiden seuranta	Luke	Luken perusbudjetti/ hankerahoitus	Joka 5. vuosi
Tiedotusvälineiden susia ja susikannanhoi- toa koskevan uutisoin- nin seuranta	Luke	Metsähallituksen / Luken perusbudjetti	Vakiotoiminnot
Viestintä ja tietojen jakaminen	Maa- ja metsätalous- ministeriö, Luke, riista- keskus, Metsähallitus, Poliisi	Maa- ja metsätalous- ministeriön, Luken, riistakeskuksen, Met- sähallituksen, Poliisin perusbudjetti	Vakiotoiminnot
Tietoisuuden lisääminen	Maa- ja metsätalousmi- nisteriö, Suomen riista- keskus	Maa- ja metsätalousmi- nisteriön, riistakeskuk- sen perusbudjetti	Vakiotoiminnot
Virastojen välinen yhteistyö ja sidosryh- mien osallistuminen	Maa- ja metsätalous- ministeriö, Luke, riista- keskus, Metsähallitus, Poliisi	Maa- ja metsätalous- ministeriön, Luken, riistakeskuksen, Met- sähallituksen, Poliisin perusbudjetti	Vuosittain

Kuva Katja Ronkainen

SusiLIFE

**Euroopan unionin
osarahoittama**

**SUOMEN
RIISTAKESKUS**
FINLANDS VILTCENTRAL

POLIISI
ITÄ-SUOMI

Suomen luonnonsuojeluliitto
UUSIMAA

METSÄHALLITUS